

BİR MUHALİFİN EDEBÎ VE SOSYAL YAZILARI

Sabahattin Çağın*

LITERARY AND SOCIAL WRITINGS OF AN OPPONENT

[*Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu: Bir Muhalifin Edebî ve Sosyal Yazıları*, (Haz. Alev Sınar Uğurlu), Dergâh Yayınları, İstanbul, 2014, 301 s.]

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu henüz yirmi bir yaşındayken edebiyat dünyasına dahil olmuşsa da çok kısa bir süre sonra, 1925'ten itibaren başka bir dünyaya, siyaset dünyasına geçen ve asıl şöhretini burada kazanan şahsiyetlerdendir.

Fevzi Lütfi'nin hayatının yaklaşık dört beş yılına sığdırdığı edebî mahiyete sahip yazıları, Alev Sınar Uğurlu'nun değerli çabalarıyla *Bir Muhalifin Edebî ve Sosyal Yazıları* başlığı altında kitaplaştırıldı.

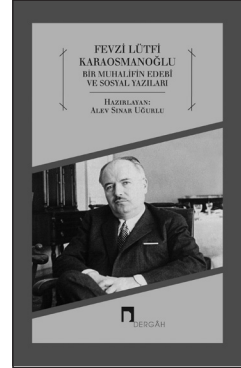
Fevzi Lütfi günümüzde çok fazla tanınmamakla birlikte yazdığı hikâye, deneme, makale, kitap tenkidi ve polemik yazılarıyla devrinde dikkatleri üzerinde toplamış bir yazardır. Bu yüzden onun edebî eserlerinin yayımlanmış olması kültür ve sanat dünyamız için bir ka-

zanç sayılmalıdır.

Eserin başında Alev Sınar Uğurlu'nun "Önsöz"üne yer verilmiştir. Araştırmacı bu önsözde hem Fevzi Lütfi hakkında bilgi vermiş hem de bu yazıları bir araya getirme macerasından söz etmiştir.

Bu maceranın anlatımından çıkarılacak en önemli hususlardan biri de İnci Enginün'ün hâlâ önemli noktaları işaret eden, yol gösterici bir bilim kadını olarak görevini sürdürüyor olmasıdır.

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu'nun edebî yazıları yayımlandıkları gazete ve dergilere göre gruplandırılmıştır. Bunlar *Dergâh*, *Yeni Mecmua*, *Resimli Gazete*, *Son Telgraf* ve *Güneş* adlı gazete ve dergilerdir. Yazılar her gazete ve derginin başlığı altında kronolojik olarak sıra-

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi.

lanmışlardır. Bir yazarın yazılarını kronolojik olarak vermek, onun fikirlerinin gelişimini ve değişimini takip etmek açısından önemlidir. Ancak bu fayda yazarın yazılarının uzun bir süreye yayılması ve yazıların tamamının aynı türde olmasıyla sağlanabilir. Bu açıdan bakıldığında, Fevzi Lütüfi'nin yazılarının yayımlanma süreci oldukça kısadır. Diğer taraftan özellikle *Dergâh*'taki yazılar tür bakımından çeşitlilik arz etmektedir. En azından yazıların, yayımlandığı süreli yayın içinde makale, hikâye, kitap tanıtımı, polemik yazısı gibi türleri esas alan bir sıralama içinde verilmesinin daha uygun olacağı inancını taşıyoruz. Böylece yazarın o türlerdeki yerini bütün olarak görmek mümkün olacaktır.

Kitap hakkında bir fikir verebilmek için sadece *Dergâh* dergisindeki yazılar üzerinde durmak istiyorum. Bunun bir sebebi kişisel olması, bir diğeri de bu dergideki yazıların çeşitlilik göstermesidir. Böylece yazarın değişik yönlerine temas etmemiz mümkün olacaktır.

Yazarın makale ve deneme tarzında yazdığı yazıların sayısı on ikidir. Bunların üç tanesi doğrudan sanatı ilgilendiriyormuş gibi görünen yazılardır. "Gibi görünen" diyorum, çünkü yazar bunlarda bir sanat meselesine temas eder gibi görünse de bir şekilde sözü savaş içinde kıvranan memleketle getirip acıklı bir durumu dile getirmekten geri kalmaz. Aynı şeyi Anadolu şehirlerini anlattığı yazılarında da yapar. Sözelimi "Manisa Bağları" adlı yazısında, çocukluğunu yaşadığı bu şehirden uzakta, Manisa ahalisinin yaz mevsiminde bağlara taşınmasını, buradaki hayat tarzını, insanların birbirleriyle olan ilişkilerini, üzümün toplama sürecini, özellikle akşam vakitlerinin güzelliğini uzun uzun anlattıktan sonra sözü memleketin acıklı haline getirir:

"Bu âlemler yazık ki şimdi olan şeyler değil, biten şeylerdir. Hepimiz şimdi onları, son günleri üç dört yıl evvele ait kıymetli ve hazin hatıralar gibi anıyoruz. Öyle söylüyorlar ki

şimdi ne o bağlar varmış ne o insanlar. Bağlar kimsesiz. İnsanlar bağızsızmış." (s. 22)

Dergâh'taki yazıların hemen çoğunun ortak teması gurbettir: "Anadolu'da hiçbir kasaba, hiçbir köy yoktur ki havasında hasretin sarılığı görülmesin." (s. 29) Bunların içinde en dikkate değer olanı da "Anadolu Hanları" başlıklı yazıdır. Hanlar Anadolu'da gurbete düşmüş insanların kısa bir süre de olsa kendi kendisiyle kaldığı, dertlerini, aşklarını, özlemlerini dar bir odanın isli ve kirli duvarlarıyla paylaştığı, ertesi gün sabahleyin yeniden yollara düştüğü mekânlar olarak anlatılır. Bu yazının başka bir özelliği de Faruk Nafiz'in "Han Duvarları" şiirinden daha önce yazılmış ve şiirle ortaklıkları olan bir yazı olmasıdır. Bu yazıdan aldığımız şu parçada "Han Duvarları" şairini bulmamak mümkün müdür?

"Akşamdan sonra ortalık iyice kararır, tenhalaştığı zaman isli bir çıra ile yarı aydınlanan ve pis kokan bir odanın alçak tavanı altında gurbet acısının ve elemli gecelerin en koyusuna rastgelinir. Odanın bütün duvarları yılların ağır hüznlerini üstünde biriktirmiştir. Dumanlarla esmerleşmiş o duvar, bütün karışık hislerin söylendiği, kazıldığı ve gâh isle yazıldığı yerlerdir. Oradan bin bir acılı geçmiş, memleketinden uzak düşmüş ve sevgililerinden ayrı kalmıştır. Acılarını oraya döker. Hasretin, gurbetin ağır ve tahammül-süz olduğunu kendinden sonraki yolcular bilsin diye oraya işaret eder.

Sılaya dönenler sevinçlerini ve memleketlerine yaklaştıkça duydukları ferahı, heyecanı o duvarlara yazar. Bunlar bazen bir beyit, bazen koca koca satırlar ve bazen uzun türkülerdir. Kim bilir o yanık ve içli memleket havaları hep bu kara duvarlara mı söylendi? Oralardan mı çıktı?"

Dergâh'taki yazıların bir kısmı polemik yazılarından oluşur. Bu yazıların muhatabı İzzet Melih ve Refik Halit'tir.

Fevzi Lütüfi, İzzet Melih'in *Hüzün ve Tebessüm*

adlı eserini eleştirir. İzzet Melih, ona Akşam gazetesinde “Cüret” başlıklı yazıyla karşılık verir. Buna da “İzzet Melih Bey’de Samimi-yet” adlı yazısıyla Fevzi Lütfi sert ve alaycı bir yazıyla karşılık verir. Aynı sert söylemden Halit Ziya’nın *Bir Hikâye-i Sevda* adlı eseri vesilesiyle tartıştığı Refik Halit de nasibini alır.

“Refik Halit Bey! Mesele pek açık... Sizin terbiye ve seciyeniz eski tekapû, jurnal, istibdat ve hud’a hamuruyla yoğrulan seciye; bizimki ise gençlik, milliyetperverlik, Türklük seciyesi...” (s. 118)

Polemik yazılarına paralel olarak yazarın kitap tanıtma yazılarının sayı bakımından (16 adet) en fazla yekûnu oluşturdukları görülür. Kitap tanıtma yazılarını iki grupta değerlendirmek mümkündür. Bunlardan bazıları gerçekten tanıtma amacıyla ve takdir edilen, diğerleri de ise acımasızca eleştirilen eserlerdir. İkinci grupta yer alan kitaplar, daha çok Servet-i Fünun ve Fecr-i Âti yazarlarının eserleridir. Kitap yazıları, yazarın daha sonraki yazı macerasında da –özellikle *Yeni Mecmua*– en fazla

sayıyı oluşturmuştur. Bu polemik ve kitap yazıları, aslında onun içindeki politik ve muhalif kimliği ortaya koyması ve kısa bir süre sonra muhalif bir politikacı olarak basın hayatında yer alacağını habercisi sayılabilirler.

Dergâh yazıları içinde Fevzi Lütfi’nin altı hikâyesinin de olduğu görülmektedir. Hikâyelerde ilk dikkati çeken özellik farklı zaman ve mekânlarda geçen olayları anlatmalarındır. Sözelimi “Esir Emine” Anadolu’da, “Hind’in Sergüzeşti” ve “Sahban’ın İsyanı” hikâyeleri Arabistan’da, “Bir Hemşire” Karadeniz sahilinde geçer. Hikâyelerin diğer ve en önemli özelliği sanatkârane ve kapalı bir dille yazılmış olmalarıdır.

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu’nun gerek *Dergâh*’taki gerekse diğer gazete ve dergilerdeki yazılarının özellikle eleştiri tarihimiz açısından önemli olduğu görülmektedir. Bu öneme binaen sözkonusu yazılar üzerinde çeşitli incelemelerin yapılacağını umuyoruz. Edebiyat dünyasına böyle bir pencere açan Alev Sınır Uğurlu’yu yürekten kutluyoruz.